

Economische Agenda

Gouda 2021 – 2024

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Inleiding	5
2. Evaluatie agenda	7
2.1. Wat is er afgerond?	7
2.2. Wat heeft blijvende aandacht?.....	8
2.3. Welke actiepunten zijn gestopt of anders ingevuld?.....	11
3. Ontwikkelingen in de economie en het bedrijfsleven	13
3.1. Post-corona tijdperk	14
3.2. Opschaling naar een regionale economie.....	14
3.3. Veilig ondernemen en cybercriminaliteit	14
3.4. Vernieuwde aandacht voor het brede MKB	15
3.5. Energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie.....	15
3.6. Starters en scale-ups	17
3.7. Wijziging consumentenbehoefte en een veranderende binnenstad	17
3.8. Een leven lang leren centraal in de arbeidsmarkt	18
4. Hoofdpogaves en doelstellingen	21
5. Actieprogramma	23
5.1. Bedrijventerreinen	24
5.2. Binnenstad en toerisme	25
5.3. Gouda in de omgeving.....	25
5.4. Ondernemersklimaat en ondernemerschap.....	28
5.5. Energietransitie en klimaatadaptatie	29
5.6. Living Lab Zorg & Technologie.....	30
5.7. Living Lab Bodem en Technologie	31
5.8. Logistiek.....	32
5.9. Technisch Vakmanschap en ICT	33
5.10. Arbeidsmarkt, onderwijs en overheid.....	35
6. Werkwijze	37
6.1. Rolverdeling	37
6.2. Programmamanager Economische Agenda	37
7. Colofon	39

Voorwoord

Voor u ligt de inmiddels alweer derde Economische Agenda 2021-2024, opgesteld door Gouda Onderneemt en de gemeente Gouda. In deze agenda leest u meer over onze gezamenlijke inzet voor een vitale Goudse economie en vestigingsklimaat.

Drie speerpunten

De “triple helix” samenwerking tussen het bedrijfsleven, onderwijs en overheid is in de afgelopen jaren geïntensiveerd en versterkt. Daarin trekken we ook regionaal op in Midden-Holland. Ondernemerschap kent immers geen grenzen. Voorliggende agenda past dan ook in de bredere context van de regionale economische visie 2020.

Om onze samenwerking voor Gouda nog een stap verder te brengen blijven ook komende periode drie speerpunten belangrijk:

- Structuurversterking economie en vestigingsklimaat
- Bevorderen van innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken
- Verbinding en verdieping van de relatie tussen onderwijs, overheid en bedrijfsleven.

Verschillende bedrijven in Gouda en de regio lopen innovatief voorop en kunnen van elkaar leren. Met een stevig (v)MBO en Campus Gouda voor verdere versterking van het HBO, beschikken we ook over een vitale onderwijssector. Dat is een goede voedingsbodem voor innovatie. Iedereen heeft baat bij goed personeel, nieuwe kennis en goede opleidingen, nu en in de toekomst. Er komt meer aandacht voor techniekonderwijs en er wordt gestart met een pilot om het eerste bedrijventerrein in Gouda van het gas los te koppelen. We versterken onze samenwerking voor een economisch vitale binnenstad. Startups en jonge ondernemers moeten kansen krijgen om zich te vestigen in Gouda, en we rollen de living labs van de campus, rond bodemdaling en zorg & technologie verder uit. Dit zijn slechts een paar voorbeelden uit deze Economische Agenda.

Vanuit een solide samenwerking bundelen we de krachten voor een sterker Gouda en geven we Gouda door. Aan de slag!

Michiel Bunnik en Thierry van Vugt
Wethouders economie

Nico Voogt
Voorzitter Gouda-Onderneemt

1. Inleiding

De gemeente Gouda werkt met Gouda Onderneemt aan een aantrekkelijke stad met een levendige economie. In de Economische Agenda spreken we acties af waarmee we in de volgende jaren samen aan de slag gaan om de economie van Gouda nog sterker te maken en die leiden tot een vitale stad en een innovatieve economie.

Sinds 2014 trekken de gemeente Gouda en Gouda Onderneemt samen op met de economische agenda van de stad Gouda. Daarmee wordt structureel samengewerkt aan de ontwikkeling van de economie van Gouda. Deze samenwerking tussen de gemeentelijke overheid en de ondernemerskoepel van het Goudse bedrijfsleven en onderwijs is in de laatste jaren geïntensiveerd met de inzet van een programmamanager op het economische actieprogramma.

De Economische Agenda 2021- 2024 is samengesteld door middel van een aantal gezamenlijke werksessies waarin de ontwikkelingen en uitdagingen voor de Goudse economie benoemd en onderschreven zijn. Daarnaast is teruggekeken op welke onderwerpen uit het vorige economisch actieprogramma, naast nieuwe actiepunten, de aandacht nodig hebben. Vanuit deze ontwikkelingen zijn drie hoofdpunten geformuleerd. We zien uitdagingen en kansen op het gebied van het Goudse vestigingsklimaat, het bevorderen van innovatie in het bedrijfsleven als een oplossing voor maatschappelijke vraagstukken en zoeken de verbinding tussen onderwijs en het bedrijfsleven.

In deze Economische Agenda wordt de samenwerking tussen de gemeente Gouda en koepelorganisatie Gouda Onderneemt vormgegeven door middel een uitgebreid actieprogramma op tien aandachtsgebieden. De Economische Agenda beoogt geen uitputtend document te zijn waarin alle activiteiten ten behoeve aan de Goudse economie worden beschreven, maar wel een agenda waarin gezamenlijke doelstellingen en actiepunten zijn afgesproken. De gemeente Gouda heeft daarnaast verschillende economische beleidsstukken, met verschillende looptijden, die de basis vormen voor het gemeentelijk economisch beleid en bijbehorende activiteiten: de Winkelvisie Gouda 2017 – 2025, Horecavisie 2020 (in concept), de Bedrijventerreinvisie Gouda 2021 - 2030, Ontwikkelstrategie Goudse Poort 2017, de actualisatie evenementennota uit 2019 en het koersdocument toerisme. Op regionaal vlak wordt samengewerkt in triple helix verband aan de Economische Visie Midden-Holland, de innovatieprojectenagenda en op regionaal niveau op het gebied van detailhandel, bedrijventerreinen en de kantorenmarkt. In verschillende actiepunten in dit document wordt verwezen naar deze beleidsstukken daar waar door middel van samenwerking het verschil gemaakt kan worden.

2. Evaluatie agenda

Het vertrekpunt van de Economische Agenda is de evaluatie van het vorige actieprogramma dat eind 2020 is afgelopen. In de Economische Agenda 2018 – 2020 zijn negen thema's benoemd met in totaal 29 speerpunten. Deze brede scope is de inzet geweest om in de beginjaren de samenwerking tussen de gemeente Gouda en Gouda Onderneemt vorm te geven.

De evaluatie van de aflopende agenda heeft als doel gericht te kunnen kijken naar het actieprogramma. Wat waren de doelstellingen uit de Economische Agenda? Hoe staan we er voor? Door middel van een stoplichtenmodel zijn alle actiepunten één voor één langs gegaan. De kleuren van het stoplicht geven aan hoe de samenwerking er aan het einde van de vorige agenda bij stond. Wat zijn de grootste successen en wat zijn aandachtspunten? Wat nemen we mee en wat niet?

2.1. Wat is er afgerond?

Verschillende actiepunten zijn naar tevredenheid afgerond óf onderdeel van het dagelijks werk geworden. Dit zijn actiepunten die dusdanig onderdeel zijn geworden van de bedrijfsvoering dat er vanuit de economische agenda geen aandacht (meer) vereist is. Dit zijn actiepunten die opgenomen zijn bij afdelingen van gemeente of binnen een van de organisaties van de koepel Gouda Onderneemt. Deze actiepunten zetten we op **groen**.

Actiepunten die naar tevredenheid zijn afgerond of onderdeel van het dagelijks werk zijn geworden

Actualiseren regionale kantorenstrategie	De kantorenstrategie 2019 – 2024 is opgesteld en vastgesteld door triple helix
Onderzoek naar laad- en losfaciliteiten voor een logistieke hotspot in de vorm van een containerterminal	Uitkomst van het onderzoek liet zien dat er nog geen mogelijke watergebonden locatie is in de regio. Er is mogelijk wel een link naar stadsdistributie op regionaal of lokaal niveau.
Impulsagenda sector Zorg en Welzijn	Opgenomen in Campus Gouda.
Regionaal platform DPX	<i>Onderdeel van het dagelijks werk</i> – samenwerkingsverband in Duurzaamheidsplatform Midden-Holland.
MVO scans voor DPG	<i>Onderdeel van het dagelijks werk</i> – onderdeel van de reguliere werkzaamheden DPG.
Concrete projecten Goudse Poort	De voorbereidingen tot aanpak Shell Entree zijn getroffen, verschillende kantoren zijn getransformeerd naar bedrijfsverzamelgebouwen (o.a. Color Business Centre). In de nieuwe agenda moet opnieuw strategisch worden gekeken naar de ontwikkelingen op de Goudse Poort.
Regionale Ondernemersprijs Midden-Holland	<i>Onderdeel van het dagelijks werk</i> – jaarlijks terugkerend evenement met goede netwerkmomenten. Maakt bijzondere ondernemers uit de regio zichtbaar.

Actualiseren van regionale detailhandelsvisie	Regionale detailhandelsstructuurvisie Midden-Holland 2020 is vastgesteld.
Lobby voor behoud afrit 11	Er is een lobby gevoerd voor het behoud van de toe- en afrit van de A12. Ook vindt er een lobby plaats voor het vergroten van de capaciteit van de A20. Bereikbaarheid blijft een heel belangrijk onderwerp lokaal en regionaal.
Participatie in klankbordgroep Gouda 750	Lopend proces richting feestjaar 2022.
Organisatie 'Kom binnen bij Bedrijven'	Deze week draagt bij aan de exposure van Goudse bedrijven als werkgever, een verbeterde samenwerking en de mogelijkheid om elkaar te leren kennen op informele wijze. De organisatie van dit evenement is vanaf 2021 in handen van de afdeling Werk en Financiën van de gemeente Gouda en heet nu BinnenKijken bij Bedrijven (BKBB).
Toekomstvisie Binnenstad (programma Binnenstad)	Acties gericht op het versterken van de binnenstad zijn opgenomen in het werkdocument Programma Binnenstad wat grotendeels is uitgevoerd en uitgangspunt is voor verdere verbreding van de samenwerking in en door de binnenstad.
Project afvalstromen	Project is ondergebracht onder Stichting Gouda Schoon en daardoor onderdeel van <i>dagelijks werk</i> .
Project bestrijding zwerfafval	Project is ondergebracht onder Stichting Gouda Schoon en daardoor onderdeel van <i>dagelijks werk</i> .
Jaarlijkse ondernemersbijeenkomst	Onderdeel van <i>het dagelijks werk</i> - Jaarlijks terugkerend evenement met goede netwerkmomenten. Maakt de samenwerking tussen gemeente en Gouda Onderneemt zichtbaar. Sinds een aantal jaren gekoppeld aan evenement Kom binnen bij Bedrijven, nu BinnenKijken bij Bedrijven (BKBB).
Cheese Experience	Gerealiseerd.
Cheese Valley	Cheese Valley is opgericht – in samenwerking met NBTC. In 2021 staan nieuwe activiteiten gepland op het gebied van meerdaagse arrangementen en een fietsroute. Daarnaast wordt de samenwerking organisatorisch verankerd in een Stichting.

2.2. Wat heeft blijvende aandacht?

Een groot deel van de actiepunten uit het Economisch Actieprogramma 2018-2020 staan op oranje en hebben blijvende aandacht van de samenwerkingspartners. Dit zijn actiepunten die momenteel in uitvoering zijn maar ook actiepunten waarbij nieuwe kansen worden gezien. Deze actiepunten zetten we op **oranje**.

Actiepunten die aandacht vragen	
Verkennen mogelijkheden samenwerken en profilering Gouda en regio	In de afgelopen jaren is veel ingezet op de regionale samenwerking in de regio Midden-Holland, maar blijvende aandacht is nodig voor samenwerkingsverbanden binnen en buiten de regio en met de provincie Zuid-Holland. In de regio Midden-Holland zijn verschillende successen behaald zoals het opstellen van de economische visie Midden-Holland. Het vervolg, de triple helix innovatieprojecten-agenda, behoeft blijvende aandacht.
Regionale samenwerking in CIV en versterking CIV Smart Technology	Samenwerking is vastgelegd tot 2023 – belangrijk om nog meer aansluiting met het regionale bedrijfsleven, en in het bijzonder het MKB te zoeken en samenwerking in het kader van de TH-innovatieprojecten-agenda.
Regionale samenwerking m.b.t. innovatie	Het Goudse innovatieplatform heeft zich niet doorontwikkeld naar een regionaal platform. Innovatie is wel centraal komen te staan in de regionale triple helix uitvoeringsagenda, gekoppeld aan vier thema's waarbij bedrijven worden betrokken.
Stages beter invullen en begeleiden (SSB)	MBO Rijnland heeft Jobsurfing geïntroduceerd. Stages worden vermeld op GoudaWerkt.nl. Toch geven onderwijsinstellingen regelmatig aan dat er een stagetekort is en dus blijvende aandacht nodig heeft.
Energiebesparing op bedrijventerreinen	Energiebesparing op bedrijventerreinen biedt voldoende kansen om nader op in te gaan, bovendien moeten kantoorgebouwen verplicht aan label C voldoen in 2023.
Kansenkaart werklocaties	De bedrijventerreinvisie is in 2021 voltooid.
Regionale Energie Strategie Midden-Holland	RES 1.0 is vastgesteld.
Kennismaking met bedrijven voor scholieren en studenten	Is opgepakt in het kader van de organisatie Kom binnen bij bedrijven.
GoudaWerkt!	Vacatureplatform is opgezet. Financiering vindt plaats met sponsor-bedrijven en inzet gemeente Gouda en Gouda Onderneemt. Doorontwikkeling is een issue. Er spelen inmiddels ook andere initiatieven op het vlak van matching zoals Jobsurfing.
Participatie van de Mobiliteitscommissie Gouda-Onderneemt bij het VCP	Participatietraject is afgerond – VCP is door de raad vastgesteld. Gouda Onderneemt blijft betrokken bij vervolg.

ICT bedrijven koppelen aan communities	<ul style="list-style-type: none"> • 3D/virtual reality project “3D Canvas” in samenwerking met Centric en Geodan is bij een ontwikkelproject toegepast en geëvalueerd • Gemeente Gouda onderzoekt met Geodan mogelijkheden voor doorontwikkeling richting andere projecten. • Techniek t.b.v. Xplore app 2.0 wordt ontwikkeld en toegepast bij projecten voor toerisme, evenementen en Gouda750. <p>Deze innovatieprojecten kenmerken zich door een zekere vorm van ‘trial and error’.</p>
Doorlopende ICT leerlijn met onderwijs en bedrijfsleven	ICT Praktijk Academie (HBO-BBL opleiding) is een leerwerktraject waar bedrijf en student worden gekoppeld. De ICT Praktijk Academie heeft de ambitie om verder uit te rollen en te versterken. Onderstreept de ambitie om HBO studenten te binden aan Gouda.
Verkenning stimuleren hybride leren	Verschillende initiatieven lopen (Sterk Techniek Onderwijs tot 2024, doorontwikkeling Chocoladefabriek (huisvesting van o.a. de Techniek-werkplaats), continueren Techniekpunt Gouda).
Uitbreiding en vernieuwing kaasmarkt	Niet in de nieuwe agenda; doorlopend proces.
Zakelijk toerisme	Partners zakelijk toerisme hebben in samenwerking met gemeente Gouda ‘Spot On’ opgericht met een gezamenlijk beeldmerk en een communicatiestrategie gericht op het aantrekken van zakelijk toerisme. Dit bestaat uit een coalitie van 16 bedrijven. Kansrijk als Gouds bedrijfsleven hier diensten afneemt.
Evenementen per straat (in de binnenstad)	Winkeliersverenigingen van SOG hebben hier initiatieven op ont-plooid zoals Midzomermarkt, Fair Trade kwartier Groenendaal, Gouda Modestad samenwerking. De SBG zet dit voort.
Bestrijding van leegstand in de binnenstad	Door middel van de leegstandsverordening en Project Wonen Boven Winkels waar afspraken worden gemaakt met eigenaren. Leegstand is relatief gedaald t.o.v. 2017. Effecten corona in leegstandscijfers nog niet zichtbaar.
Bevorderen samenwerking van ondernemers in de binnenstad	De samenwerking in de binnenstad is een nieuwe impuls gegeven, vernieuwd en versterkt. Aan de hand van een samenwerkingsagenda zetten de binnenstadondernemers en de gemeente zich samen in voor de ontwikkeling van de binnenstad, waarbij ieder bijdraagt vanuit zijn of haar toegevoegde waarde, rol en verantwoordelijkheid.
Bewustzijn Gouda750 onder ondernemers	In volle voorbereiding, contacten met sponsors, samenwerking met grotere bedrijven/communicatie. Wat staat er op ons te wachten? Natuurlijk het feestjaar in 2022. Belangrijk om contacten intact te houden na het feestjaar -> Atelier 800. Bedrijven trots op Gouda laten uitstralen.

Aanpassen Shell Entree	De Shell Entree is later dan oorspronkelijk gepland door het college goedgekeurd. Naar verwachting vinden de werkzaamheden in het eerste kwartaal 2022 plaats.
------------------------	--

2.3. Welke actiepunten zijn gestopt of anders ingevuld?

Een aantal actiepunten zijn op **rood** gezet. Dit betekent dat zij zijn gestopt, anders ingevuld óf niet meer als een gezamenlijk actiepunt worden gezien. Een aantal van de benoemde actiepunten zijn gestopt omdat de urgentie is afgenomen, is verlegd, ofwel omdat beoogde samenwerkingspartners andere prioriteiten hadden. Dit is onvermijdelijk bij een dynamische samenwerkingsagenda die ook onder invloed staat van externe factoren.

Actiepunten die zijn gestopt en/of anders ingevuld	
Website Gouds aanbod	De website is uit de lucht, nadat de ICT partner failliet is gegaan. De informatie van makelaars die op de website gezet werd, was moeilijk te verkrijgen en de website overkopen was te duur.
Gouda Magazines	Online magazine waarin ontwikkelingen in de binnenstad centraal stonden, maar is gestopt door faillissement ICT partner die het magazine samenstelde. Recent is wel een fysiek en online magazine verschenen, Gouda!Magazine.
Smart Grid Goudse Poort	Uit vooronderzoek bleek dat er (nog) geen business case mogelijk was.
Verkenning samenwerking innovatie GHW!	Bij DPG is behoefte aan evaluatie over GHW! Binnen het platform zijn behoudens het betonconvenant geen initiatieven ontplooid waarbij Goudse bedrijven konden worden aangehaakt.
Doorontwikkeling innovatieplatform	Er heeft in de loop van jaren een serie bedrijfsbezoeken plaatsgevonden gericht op kennismaking vernieuwende technologieën en kennisuitwisseling. Bedrijven hebben onderling contacten gelegd. De activiteit is afgerond en focus is verlegd naar de triple helix innovatieprojecten waarbij gemeente betrokken is als ‘launching customer’. Zoals project 3D canvas en Xplre app (2.0).
Samenwerking Zuidelijke Randstad	Is onderdeel van doorlopende lobby – krijgt nu vorm binnen Campus Gouda.
Loyaliteitssysteem Joyn	Onder binnenstadondernemers was onvoldoende draagvlak voor deelname aan een loyaliteitssysteem. In de binnenstad zal nu (eerst) het communicatieplatform Channels worden uitgerold, niet alleen als communicatieplatform maar ook voor gezamenlijke projecten zoals data-verzameling. In Winkelcentrum Bloemendaal is Channels al langere tijd in gebruik genomen.
Lokale invulling sociaal ondernemen en prestatieladder	Deze activiteit is niet belegd bij de afdeling economie.

Startersavond / GROW

Er heeft een aantal startersavonden plaatsgevonden die werden georganiseerd in samenwerking met Rabobank. Wanneer opnieuw een initiatief door Rabobank genomen wordt zullen Gouda Ondernemers en gemeente Gouda deelname bezien. Starters weten wellicht informatie al via andere bronnen te vinden (o.a. KVK). De vraag is hoe starters beter verankerd kunnen worden binnen de ondernemersnetwerken. Uitzoeken of er behoefte is aan een netwerk gericht op young professionals.

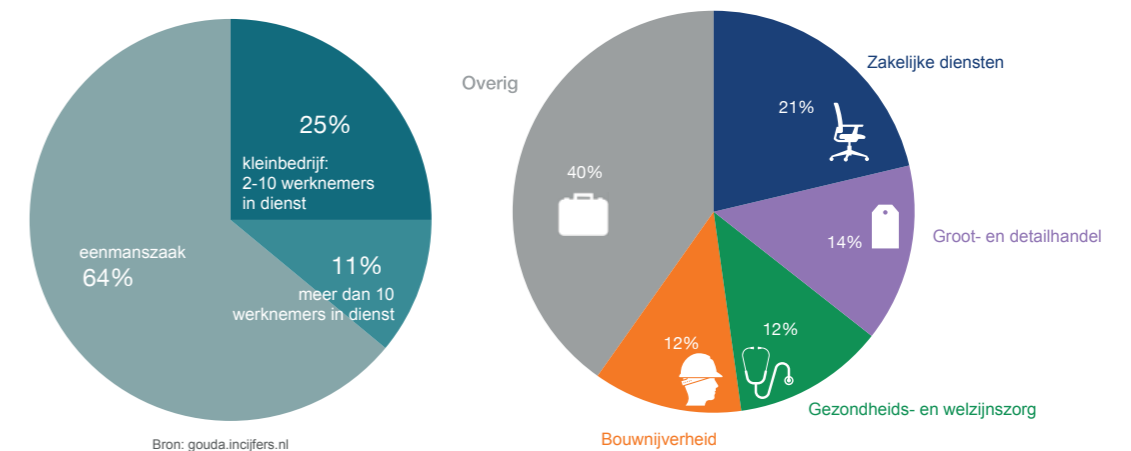
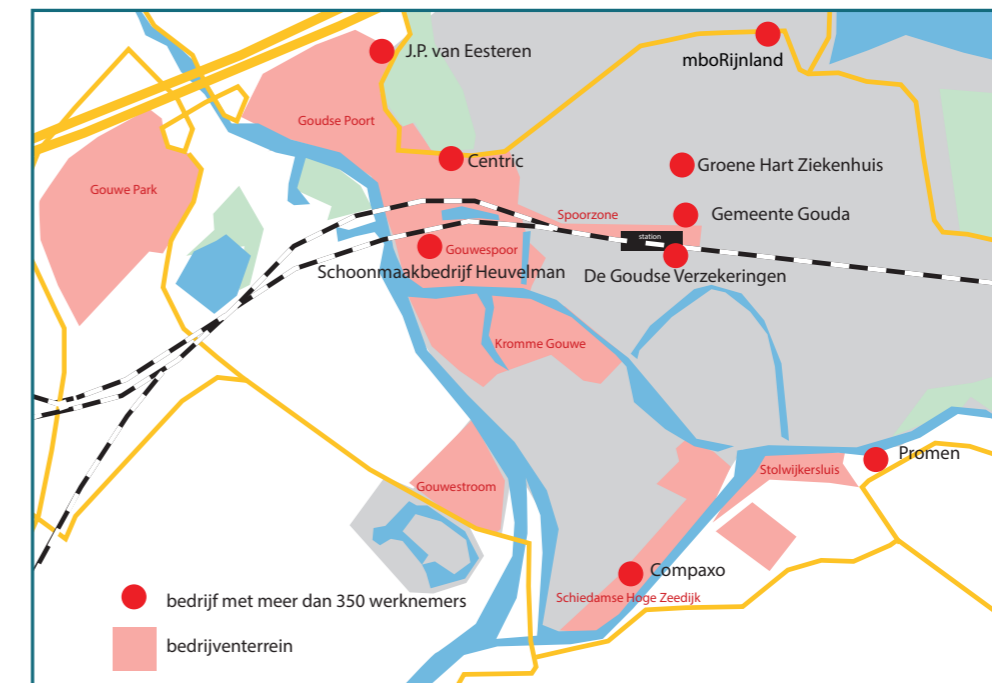

3. Ontwikkelingen in de economie en het bedrijfsleven

De aandachtspunten in een nieuwe economische agenda staan niet los van de grote maatschappelijke ontwikkelingen die in de wereld van vandaag spelen. Bij het schrijven van deze nieuwe agenda werd ons leven grotendeels bepaald door beperkende maatregelen vanwege de coronapandemie maar ook de verdergaande digitalisering en de grote opgaven op gebied van het klimaat zijn van invloed op de economie. In dit hoofdstuk worden een aantal van die ontwikkelingen als context voor de economische agenda 2021-2024 beschreven.

Kerncijfers Goudse economie

Negen grootste werkgevers in Gouda

Bron: gouda.incijfers.nl

Bouwnijverheid

Impact coronacrisis in winkelcentrum Bloemendaal

3.1. Coronatijdperk

Nu we steeds meer leren over het COVID-19 virus en we, ondanks beschikbare vaccins, te maken hebben met nieuwe mutaties van het virus en nieuwe besmettingsgolven lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat corona een vast onderdeel gaat worden van ons leven. De maatschappij zal geregeld te maken krijgen met coronamaatregelen, maar hoe, wat en wanneer en met welke impact, blijft nog moeilijk te voorspellen.

De geschiedenis leert dat (economische) crises vaak zorgen voor versnelling van onderliggende of al zichtbare trends. De crisis van begin jaren '80 versnelde de transitie van een industrie-gedreven naar een diensteneconomie, die van tien jaar geleden van een diensten- naar een kenniseconomie, met als zichtbaar 'bijverschijnsel' de transformatie die veel binnensteden doormaken (minder winkels, meer andere functies).

In de afgelopen tijd hebben de coronamaatregelen onze samenleving op vele vlakken beperkt. Onder de beperkingen is snel geschakeld naar alternatieven. In vele gevallen is 'online' de oplossing om op afstand te werken, te vergaderen en onderwijs te genieten. Maar ook de levering van producten en diensten schakelde over van fysiek naar online.

Zoals gezegd blijft het moeilijk te voorspellen in hoeverre deze ontwikkelingen blijvend zijn in het post-corona tijdperk. Zeker is wel dat een deel van deze 'online' oplossingen van blijvende aard zijn, ook met oog op herstel. Dit zal dus ook een blijvende invloed hebben op onze fysieke aanwezigheid op de werkplek, in de winkels of onderweg als we ons verplaatsen. De ruimtevrage naar deze functies zal aan verandering onderhevig zijn.

3.2. Opschaling naar een regionale economie

Gouda is de centrumgemeente in de regio Midden-Holland. Midden-Holland is een relatief kleine regio met zo'n 235.000 inwoners, verdeeld over 5 gemeenten. De Economische Agenda voor Gouda kan niet los gezien worden van de ontwikkeling van de regio Midden-Holland. Sterker nog, Gouda zet zich in om juist als centrumgemeente de verbinding zoeken om die samenhang tussen de gemeenten van de regio te versterken.

In de afgelopen jaren heeft de weg naar economische samenwerking steeds meer vorm gekregen door middel van een triple helix overleg. Mede door het opstellen van een Economische Visie Midden-Holland 2020 en de innovatieprojectenagenda, in opdracht van de Triple Helix, is de oriëntatie naar elkaar verbeterd en de overtuiging gevoeld dat door samenwerking de economische vitaliteit van deze regio versterkt wordt en er beter geanticipeerd kan worden op de grote maatschappelijke opgaven. De regionale bedrijventerreinenstrategie is hier een voorbeeld van. Ook de Campus Gouda is hierbij een belangrijke aanjager.

Het gezamenlijk optrekken van bedrijfsleven, overheid en onderwijs in de regio Midden-Holland zal ook meer gewicht in de schaal leggen aan de Randstedelijke onderhandelingstafels.

3.3. Veilig ondernemen en cybercriminaliteit

De digitalisering van onze samenleving gaat ongekend snel. (Be)sturen op data wordt steeds belangrijker en dus ook de verzameling van data. Bedrijfsprocessen zijn verregaand geautomatiseerd en ICT en data maken onderdeel uit van het hart van menig bedrijf. Met het belang van data stijgt ook de afhankelijkheid van die data. En daar ontstaat kwetsbaarheid.

In het afgelopen jaar steeg het aantal politie-aangiftes van cybercrime met 66%. Ondernemers en kennisinstellingen kregen te maken met gijzelsoftware. De economische schade die hierdoor geleden werd liep op. Desondanks vinden veel Nederlanders dat zij zelf goed op de hoogte zijn van hun digitale veiligheid en

schatten ze hun kans op schade van online risico's laag in. Dit blijkt uit het jaarlijkse onderzoek Veilig Online 2020, in opdracht van het ministerie van EZK. Digitale veiligheid wordt onderschat en gedrag blijkt hierbij een achilleshiel. In de komende jaren zullen ondernemers zich meer bewust worden over cybercriminaliteit. Vitaal en veilig ondernemen raakt uiteraard ook de omgeving van de ondernemer. Zo zijn ondermijning, witwassen en arbeidsuitbuiting meer dan ooit belangrijk thema's. De onzekerheden door de coronacrisis maakt ondernemers extra kwetsbaar. Het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) is een gestructureerde manier om de veiligheid van winkelgebieden en bedrijventerreinen te verbeteren.

3.4. Vernieuwde aandacht voor het brede MKB

Nederland is een van de meest welvarende landen in de wereld. In de praktijk dragen verschillende groepen bedrijven op verschillende manieren bij aan onze economie en samenleving. Precies in die grote diversiteit zit een grote kracht. Dat geldt ook voor bedrijven met verschillende schaalgroottes. Een sterke economie is gefundeerd op een samenspel tussen het ondernemerschap van grote en kleine bedrijven.

Grote bedrijven bieden slagkracht, efficiëntie en verbinding met internationale markten. Kleine en middelgrote bedrijven zorgen voor diversiteit, invulling van (regionale, product- en markt) niches en leveren de koplopers van morgen. Het landelijk MKB zorgt voor ruim 60% van de toegevoegde waarde en ruim 70% van de werkgelegenheid in het bedrijfsleven. Binnen het MKB liggen de kansen voor groei, werkgelegenheid en export maar ook grote bedrijven willen we op goede wijze betrekken en faciliteren.

Het maatschappelijk belang en de impact van het MKB strekt verder dan puur het economisch belang. Het MKB is als 'fundament van de economie' bijvoorbeeld onmisbaar voor de aanpak van grote maatschappelijke opgaven op het gebied van zorg, voedsel en klimaat. Daarnaast heeft het MKB ook lokaal een belangrijke maatschappelijke functie. Het MKB sponsort sportclubs en biedt bijvoorbeeld stages aan. Familiebedrijven zijn voortrekkers op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Midden-Holland is volgens de regionale economische visie een MKB-regio bij uitstek. De diversiteit en schaalgroottes van het gevestigde bedrijfsleven is een factor van betekenis bij het kiezen van de juiste aanpak om bij te dragen aan het economisch vestigingsklimaat van de regio.

'Midden-Holland is een MKB-regio bij uitstek'

3.5. Energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie

Het nieuwe landelijke Klimaatakkoord maakt het wel duidelijk: we staan voor een grootschalige gezamenlijke uitdaging. Want er zijn ambitieuze doelstellingen geformuleerd op het gebied van energiebesparing, duurzame opwekking van elektriciteit en het terugdringen van CO₂-uitstoot. De energietransitie vraagt om een publiek-private inzet van capaciteit, tijd en (financiële) middelen. Die transitie is complex, maar biedt tegelijk veel nieuwe kansen en mogelijkheden voor het bedrijfsleven en diens bedrijfsprocessen. Tegelijkertijd kan het bedrijfsleven ook een koploperpositie in nemen en/of een belangrijke speler zijn door het leveren van warmte voor de verwarming van de omliggende buurt.

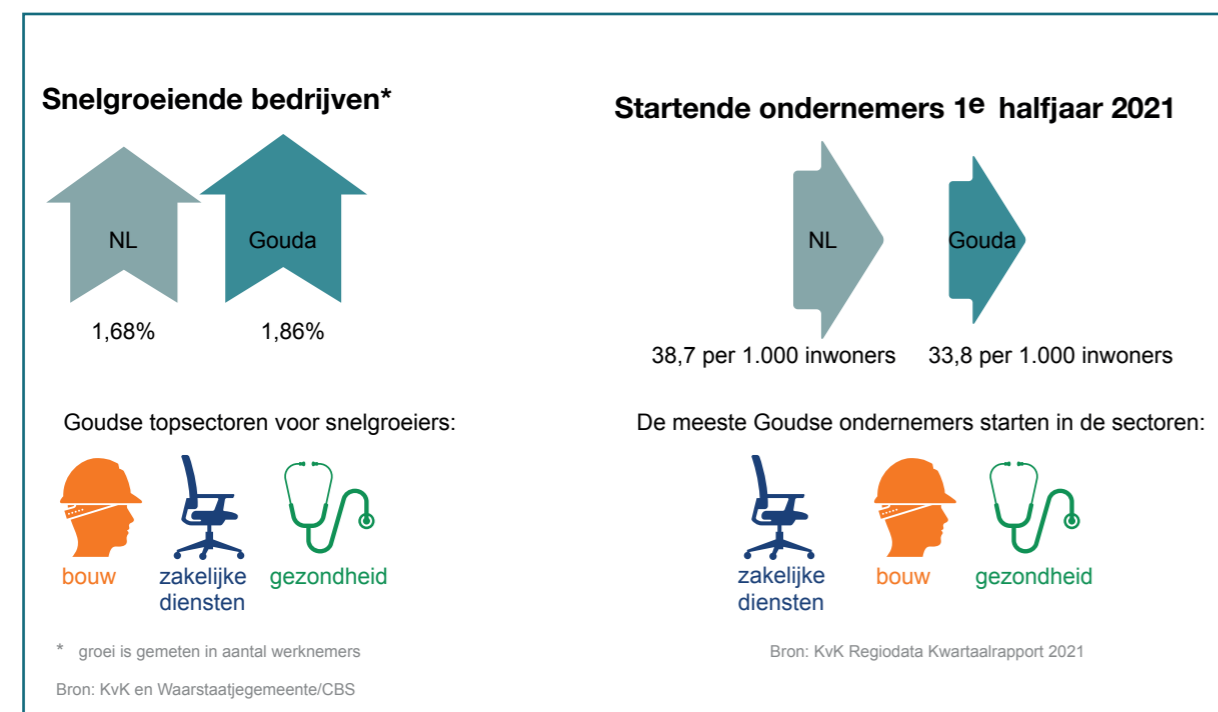
Bedrijven vormen daarnaast op een bedrijventerrein de heetste plekken in de stad: veelal versteend met weinig groen. Klimaatadaptatieve maatregelen zijn nodig om schade en overlast te verminderen door hoge temperaturen en extremere weersomstandigheden. Blauwgroene bedrijventerreinen zijn ook aantrekkelijk voor zowel klant als medewerker door een verbeterde uitstraling van het terrein.

Groen op Gouwe Park, een regionaal bedrijventerrein in samenwerking door de gemeenten Gouda, Waddinxveen en Zuidplas

Ook is er steeds meer aandacht voor een circulaire economie. Een circulaire economie is een economisch systeem van gesloten kringlopen waarin grondstoffen, onderdelen en producten hun waarde zo min mogelijk verliezen, hernieuwbare energiebronnen worden gebruikt en systeemdenken centraal staat. Verwant aan deze ontwikkeling is de verschuiving van bezit naar gebruik. Product-as-a-Service (PaaS) kan als een aanjager functioneren voor meer circulariteit. Bij PaaS wordt een fysiek product gecombineerd met een service-component, waarbij de producent eigenaar blijft van het product. De producten worden na een verhuurperiode gerecycled of refurbished en opnieuw in de markt gezet. Bedrijven die succesvol

zijn met dit businessmodel, voegen vaak extra waarde toe aan hun product met diensten. De uitdaging voor bedrijven is om het product zo interessant te maken om te huren, dat niemand het nog wil kopen. Daar kan de verkoop van gebruiksmiddelen en onderhoud aan gekoppeld worden. Deze toegevoegde voordelen betekenen economische groei zonder meer middelen nodig te hebben voor de productie. De PaaS-aanbieder houdt daarnaast vanuit economisch perspectief het product zo lang mogelijk in circulatie, waardoor hij bespaart op materialen, energie en andere middelen. Hierdoor wordt het belang van kwalitatieve producten vanzelfsprekender, wat weer goed is voor het milieu.

3.6. Starters en scale-ups

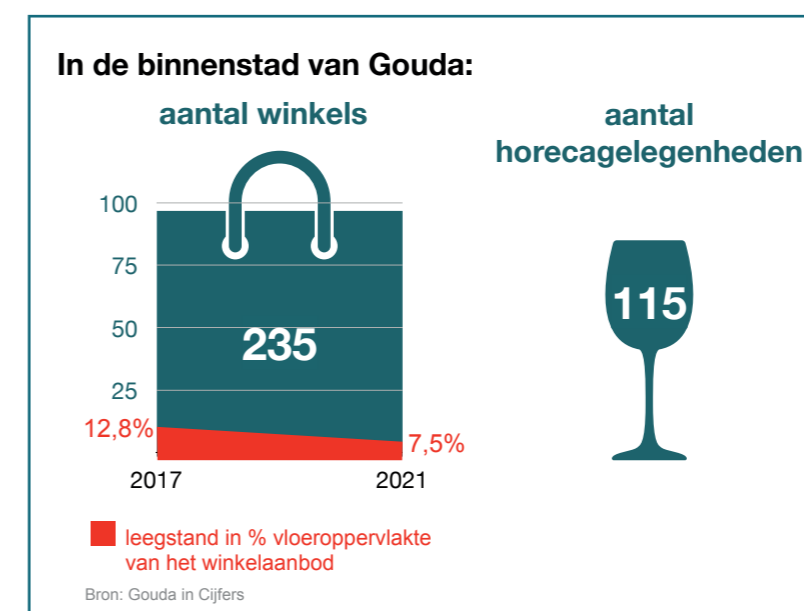
Een gezond ondernemersklimaat kenmerkt zich door een constante aanwas van jonge ondernemers en nieuwe bedrijven. Van de startende ondernemers is bijna 50% onder de 35 jaar. Uit een rapport van de Sociaal-Economische Raad blijkt echter dat deze jonge ondernemers meer moeite hebben om hun bedrijf te laten groeien van starters en start-up naar scale-up. Aandacht voor deze groep ondernemers is belangrijk, want jonge ondernemers kunnen succesvol zijn als ze genoeg (financiële) ruimte krijgen, ondersteuning en kansen om hun onderneming te laten groeien naar een mkb-bedrijf.

3.7. Wijziging consumentenbehoefte en een veranderende binnenstad

Het online winkelen heeft door de coronacrisis een vlucht genomen. Dit landelijke beeld zorgt in de komende jaren voor onzekerheid over de marktontwikkeling. Binnensteden veranderen meer tot een plaats waar je ook heen gaat om elkaar te ontmoeten en verrast te worden. Bijvoorbeeld bij de horeca, culturele instellingen en bezienswaardigheden. Deze trend van meervoudig bezoekmotief zien we ook terug in Gouda. De afname van bestedingen in de winkelstraat leidt tot minder behoefte aan winkelruimte waardoor de leegstand verder kan toenemen.

In de afgelopen jaren nam de winkelleegstand in Nederland al flink toe. 2019 kende de sterkste toename van de afgelopen 15 jaar. De gevolgen van de coronacrisis lijken in de eerste helft van 2021 nog niet zichtbaar in de leegstandcijfers van de binnenstad. In juli 2021 bedroeg de leegstand in Gouda, net zoals de landelijke leegstand 7,5% van het aantal winkelmeters (bron: Locatus). Logische verklaringen hiervoor zijn de gezamenlijke leegstands aanpak en de steunmaatregelen. Hierdoor worden de gevolgen van de coronacrisis mogelijk vertraagd zichtbaar. Mede als gevolg van de coronacrisis verwacht het Planbureau voor de Leefomgeving weer een forse toename van de winkelleegstand in 2022.

Daarnaast neemt horeca in veel gevallen de plek van winkels in. Met de aantrekkende economie en

wijziging in leefstijlen en vrijetijdsbesteding speelt de horeca een steeds belangrijker rol in het bestedingspatroon van consumenten. Opgemerkt wordt daarbij dat de nieuwe invulling tevens een toename van de kwetsbaarheid betekent. Horeca is een meer conjunctuurgevoelig segment dan detailhandel en bovendien bijzonder gevoelig voor coronamaatregelen. Door het meervoudig bezoekmotief zien we de multifunctionaliteit van de binnenstad steeds meer toenemen. De binnenstad van Gouda biedt in multifunctiona-

Lange Groenendaal

liteit de komende jaren enorm veel kansen, vanwege het historische karakter, de centrale ligging van de stad in de regio en de aanwezigheid van een diverse culturele sector.

In Gouda wordt door de nieuwe samenwerking SBG gewerkt aan een brede onderlinge samenwerking tussen verschillende binnenstadspartners zoals culturele instellingen, vastgoedeigenaren, horeca en detailhandel en aan een aantrekkelijke, bruisende en economische vitale binnenstad.

Daarbij zetten veel gemeenten in op een binnenstad met meer ruimte voor de fietser en voetganger. Ook Gouda gaat voor een autoluwe binnenstad en de invoering van een Zero Emissie-zone in 2025. Een goede binnenstadslogistiek met een regionale stadsdistributiehuis is hierbij cruciaal.

Een divers winkelaanbod is ook belangrijk in de woonwijken van Gouda. Winkelcentra en winkelstrips zijn belangrijk voor het dagelijkse voorzieningenniveau dichtbij huis. Hierbij is de aanwezigheid van een supermarkt vaak de succesfactor. Het is daarnaast het streven om perifere detailhandel zoveel mogelijk te clusteren op de Goudse Poort (GoStores). Een keer per jaar vindt breed overleg plaats met de verschillende detailhandelsclusters in de stad (zoals SBG, Go Stores en de wijkwinkelcentra) om eventueel in actie te komen op ontwikkelingen in de lokale detailhandel. We bezien of meer overleg tussen de winkelgebieden leidt tot synergie en gezamenlijke acties.

3.8. Een leven lang leren centraal in de arbeidsmarkt

Er dreigt een groot tekort aan personeel. Daarnaast is het van belang de concurrentiepositie te versterken. De komende jaren moeten we daarom in Nederland fors investeren in Human Capital en de inzet van het onbenut arbeidspotentieel om duurzaam verdienvermogen, innovatie en toekomstige werkgelegenheid te realiseren. Dit vraagt om:

1. Een beweging waarin een 'leven lang leren' centraal komt te staan, voor jong en oud.
2. Het onbenut arbeidspotentieel in te zetten.
3. Het voorkomen dat medewerkers werkloos worden.
4. Het tegengaan van discriminatie op de arbeidsmarkt voor een 'inclusieve arbeidsmarkt'.
5. Meer mensen te enthousiasmeren voor de techniek aangezien daar, in vrijwel alle sectoren, grote tekorten worden verwacht.

Werkgevers dienen te investeren in om- of bijscholing van het zittende personeel opdat de vaardigheden blijven aansluiten aan de veranderende wereld ('leven lang ontwikkelen'). Hierbij verdient laaggeletterdheid ook aandacht. Het is van belang om zorg te dragen voor voldoende en kwalitatief goede stage- en leerwerkplekken met aandacht voor het tegengaan van discriminatie (inclusie). Daarnaast is het van groot

belang om tijdig te voorzien dat werknemers boventallig raken en hen, met ondersteuning van het Regionaal Mobiliteitsteam, door te leiden naar ander passend werk.

Werkgevers hebben moeite om geschikt nieuw personeel te vinden. Daarom is het noodzakelijk om in de komende jaren de 'gap' tussen de gevraagde competenties en het aanbod van werkzoekenden te overbruggen. WerkgeversServicepunt ondersteunt hierbij om gezamenlijk aan oplossingen te werken die de kloof overbruggen. Dit vergt binnen het bedrijf een cultuur en structuur waar opleiden en begeleiden op de werkvloer centraal staat. Ook onderwijsinstellingen dienen al vanaf het primair onderwijs technische- en digitale vaardigheden in hun curricula op te nemen, zodat kinderen hier al van jongs af aan mee kennismaken en enthousiast worden gemaakt. Ook is het gewenst om leerlingen 'soft skills' bij te brengen met als doel de zelfverzekerdheid te versterken en discriminatie te voorkomen.

'Een leven lang leren komt centraal te staan'

Een triple helix samenwerking is in toenemende mate gewenst, zodat onderwijs en kennisinstellingen, bedrijven en overheden samen werken aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen als bovenstaande. Het onderwijs en de overheidspartijen zetten dienstverlening in om het bovenstaande te faciliteren. De gemeente Gouda heeft in dit kader door de ondertekening van het Charter Diversiteit in 2019 de belofte gedaan om een diverse en inclusieve organisatie te zijn en als voorbeeldfunctie op te treden voor werkgevers in de stad.

4. Hoofdopgaves en doelstellingen

De thema's van de Economische Agenda zijn continu aan veranderingen onderhevig. Dat maakt evaluatie van gestelde doelstellingen eens in de vier jaar noodzakelijk. Ook is toetsing aan de actualiteit belangrijk in het licht van de geschetste ontwikkelingen in de Goudse economie. Deze agenda is tot stand gekomen door middel van een aantal werksessies met als doel evalueren en vooruitkijken. Daarbij kwam aan de orde welke onderwerpen blijvende aandacht nodig hebben en welke nieuwe speerpunten we zien. Deze zijn samengevat in drie hoofdopgaves met een bijbehorende doelstelling voor de komende jaren. De hoofdopgaves vormen de kapstok van het nieuwe actieprogramma. We volgen hier het uitgangspunt: Gouda heeft een blijvend sterke, levendige economie en een regionale centrumpositie, met gezonde werklocaties en modern en innovatieve bedrijvigheid en we werken aan vernieuwend (HBO) onderwijs. De ruimte in Gouda is beperkt. Met een grote opgave voor woningbouw, een ruimtevraag van bedrijven en opgaven op het gebied van de energietransitie en klimaatadaptatie komt de balans tussen wonen en werken meer onder druk te staan. Oplossingen vragen om een integrale aanpak waarbij ook over de gemeentegrenzen heen gekeken moet worden. We stellen daarbij als doel:

HOOFDOPGAVE 1: Structuurversterking economie en vestigingsklimaat

'Wij werken aan ruimte om te ondernemen en ontwikkelen, te wonen en werken, in een sterke stad als onderdeel van een dynamische regio'

Daarbij onderscheiden we de volgende aandachtsgebieden:

- Slim gebruik en vernieuwing van bedrijventerreinen;
- Samenwerken in de binnenstad, toerisme en stadsmarketing;
- Samenwerking in de regio Midden-Holland;
- Stimuleren, ondersteunen en informeren van ondernemers in belang van werkgelegenheid en een veilig en innovatief ondernemersklimaat

Succesvolle bedrijven hebben vaak een heldere focus op innovatie. Steeds vaker ligt de succesfactor bij het vernieuwen van bedrijfsprocessen in samenwerking, waarbij organisaties elkaar kunnen uitdagen, versterken en versnellen. Daarbij spelen verschillende grote maatschappelijke vraagstukken zoals rondom de klimaatdoelstellingen en bodemdaling. Er liggen vele uitdagingen waarop vernieuwend ondernemerschap kan inspelen en nieuwe business uit kan genereren. In Gouda en in de regio Midden-Holland zijn verschillende samenwerkingen waar innovatie hoog op de agenda staat. In triple helix verband werkt de regio Midden-Holland aan een innovatieprojectenagenda. De Campus Gouda is een belangrijke speler om het (hogere) onderwijs te koppelen aan het bedrijfsleven in de stad en regio. We stellen ons het doel:

HOOFDOPGAVE 2: Innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken

'Gezamenlijk zien we nieuwe kansen en oplossingen voor de uitdagingen van vandaag en morgen'

De maatschappelijke uitdagingen zien wij in deze economische agenda op het gebied van:

- Energietransitie en klimaatadaptatie;
- Zorgtechnologie en bodemdaling;
- Mobiliteit en stadslogistiek.

Door digitalisering, flexibilisering, vergrijzing, verduurzaming en door crises zoals de coronapandemie weten we dat de inhoud van ons werk steeds sneller en soms schoksgewijs verandert. Soft skills worden belangrijker om met de vereiste wendbaarheid en veerkracht op deze veranderingen in te spelen. Daardoor veranderen functie-eisen voor nieuw, maar ook zittend personeel.

Deze snelle veranderingen zijn ook voor onderwijs en overheid een uitdaging. Bedrijfsleven, onderwijs en overheden moeten nog meer samen optrekken om opleidingen op de vraag te blijven afstemmen en leven lang ontwikkelen een vast onderdeel van een werkend leven te maken. Het doel is daarbij:

HOOFDOPGAVE 3: Verbinding en verdieping van de relatie onderwijs, overheid en bedrijfsleven

‘We ondersteunen werkgevers zodat hun huidige en toekomstige medewerkers een leven lang beschikken over de gevraagde competenties en skills van de 21e eeuw’

We zoeken daarbij de verbinding op:

- De ontwikkeling van doorlopende leerlijnen in het ICT en techniekonderwijs;
- Het stimuleren van hybride onderwijsvormen;
- Verbinding van de arbeidsmarkt, onderwijs en overheid.

De nieuwe economische agenda in vergelijking met de oude

De oude Economische Agenda 2018 – 2020 bestond uit een negental thema’s. Met het gaan van deze thema’s naar drie hoofdopgaven, lijkt het alsof er doelstellingen uit de vorige economische agenda’s verloren zijn gegaan. De oude thema’s zijn echter goed te herleiden tot de drie hoofdopgaven. Onderstaand figuur geeft dit schematisch weer.

5. Actieprogramma

De drie hoofdopgaven worden vertaald in concrete actiepunten rondom verschillende aandachtsgebieden. Deels zijn acties meegenomen uit het vorige actieprogramma, deels zijn deze toegevoegd omdat de ontwikkelingen in de lokale economie niet stil staan. Door de mate van betrokkenheid van partijen geven we aan wie op welke manier aan de slag gaat. Daarbij zien we verschillende rollen waarin gewerkt wordt aan de diverse opgaves. Soms zal deze rol gaan over het inzetten van lobby, om het delen van kennis of het daadwerkelijk realiseren van acties. In dit hoofdstuk wordt het actieprogramma verder uitgewerkt.

Mate van betrokkenheid	Typering
Realiseren in samenwerking	In de lead
Signaleren van kansrijke (ondernemers)initiatieven	Mogelijk in de lead
Aanjagen van een ambitie	Betrokken, niet in lead
Monitoren van ontwikkelingen	Niet in de lead
Delen van kennis	Actief informeren
Inzetten van lobby	Actief volgend
Netwerken	Aanwezig, zichtbaar

HOOFDOPGAVE 1: Structuurversterking economie en vestigingsklimaat

We werken aan voldoende ruimte in Gouda en regio om te kunnen ondernemen en ontwikkelen, te wonen en werken, in een sterke stad als onderdeel van een dynamische regio. Voor een baan hoeft je in Gouda niet de stad uit. Het vestigingsklimaat onderscheiden we in vier aandachtsgebieden: de Goudse bedrijventerreinen, de binnenstad en toerisme, regio Midden-Holland en ondernemersnetwerken.

5.1. Bedrijventerreinen

Gouda heeft vijf bedrijventerreinen die samen goed zijn voor bijna dertig procent van alle banen in Gouda. De bedrijventerrein zijn van belang voor de economische structuur van de stad. Voor het behoud van bedrijven en bedrijventerreinen in de stad moeten bedrijventerreinen beter benut en versterkt worden. In de Economische Agenda spreken we acties af waarmee we uitvoering geven aan de Ontwikkelstrategie Goudse Poort uit 2017 en de Bedrijventerreinvisie Gouda 2021-2030.

Actiepunten Bedrijventerreinen

	Wat	Betrokkenheid	Aanpak	Wie
5.1.1	Verplaatsen van PDV-cluster Goudkade naar Goudse Poort en/of binnenstad i.k.v. de Winkelvisie	Realiseren in samenwerking	Aanstellen projectleider met de opdracht: 1. Het sluiten van een intentie-overeenkomst, om door o.a. functiemenging, 'schuifpuzel' PDV en watergebonden kavels mogelijk te maken 2. Koppelkansen signaleren voor verhuisbewegingen en vestiging van nieuwe bedrijven 3. Terugdringen kantorenleegstand door acquisitie, functiemenging en transformatie naar bedrijvigheid	Gemeente, provincie Zuid-Holland, EVGP/BVGP/VBG, eigenaren/gebruikers Goudse Poort en Kromme Gouwe
5.1.2	Intensivering van gebruik watergebonden kavels	Aanjagen van een ambitie		
5.1.3	Terugdringen van kantorenleegstand met 30%	Signaleren van kansrijke (ondernemers)initiatieven		
5.1.4	Bedrijventerreinen bereikbaar binnen een kwartier vanaf het station met OV/OV-fiets	Aanjagen van een ambitie	Lobby voor verbeterde ontsluiting OV richting bedrijventerreinen en beschikbaarheid van OV-fietsen	VBG en gemeente
5.1.5	Afstemmen in de regio voor het gefaseerd ontwikkelen "Gouwe Park II"	Netwerken	Lobby richting regio en provincie voor een gefaseerde ontwikkeling van een regionaal bedrijventerrein	VBG en gemeente

5.2. Binnenstad en toerisme

De historische binnenstad van Gouda, centrumgemeente in de regio, in het Groene Hart en in de 'Cheese Valley' maakt Gouda uniek. Samen met de SBG en verschillende toeristische partners werken we aan het nog aantrekkelijker maken van de binnenstad voor bewoners, bezoekers en bedrijven. Met de actiepunten geven we onder meer uitvoering aan de Winkelvisie, het koersdocument toerisme en het samenwerkingsdocument binnenstad.

Actiepunten Binnenstad en toerisme

	Wat	Betrokkenheid	Aanpak	Wie
5.2.1	Het bevorderen van een aantrekkelijke, bruisende en economisch vitale binnenstad door samenwerking met de verschillende branches in de binnenstad die samenwerken binnen de SBG.	Realiseren in samenwerking	Uitvoering geven aan samenwerkingsdocument Binnenstad met daaraan gekoppelde samenwerkingsagenda met acties als: • Dataverzameling (pilot Omzetontwikkeling) • Chainels • Leegstands-aanpak • Opstellen van jaarplan • Stimuleren ondernemerschap	SBG, gemeente en centrummanager
5.2.2	Toeristisch bezoek moet bijdragen aan een aantrekkelijke binnenstad door meer uitgaven in de binnenstad en bezoekers die langer blijven	Realiseren in samenwerking	Versterken van de lokale vrijetijdseconomie door: • Verhogen bekendheid • Verhogen omzet binnenstad • Verhogen meerdaags verblijf • Productontwikkeling zoals CheeseValley, Groene Hart Verbinders, SpotOn Gouda	Gemeente en toeristisch werkveld (ook VVV en Gouda750)

5.3. Gouda in de omgeving

Gouda werkt samen in de regio Midden-Holland, een bestuurlijk samenwerkingsverband dat naast Gouda bestaat uit Zuidplas, Waddinxveen, Bodegraven-Reeuwijk en Krimpenerwaard. Samen met vertegenwoordigers uit het lokale bedrijfsleven en het onderwijs in de regio wordt op de thema's economie, onderwijs en arbeidsmarkt in triple helix verband samengewerkt. In 2020 is de regionale Economische Visie vastgesteld en werken partijen aan concrete projecten binnen de innovatieprojectenagenda. Maar ook buiten de regio zoekt Gouda verbinding en aansluiting om Gouda en omgeving te positioneren als een aantrekkelijk en innovatief vestigingsklimaat voor bedrijvigheid.

Actiepunten Samenwerken in de regio Midden-Holland en met andere partners

	Wat	Betrokkenheid	Aanpak	Wie
5.3.1	Optimaliseren van de ruimtelijke structuur voor de vestiging van bedrijven (bedrijventerrein, detailhandel/kantoren) in overleg met partners in de regio Midden-Holland	Realiseren in samenwerking	Stimuleren van regionale samenwerking waarbij bedrijven met een ruimtevraag voor de regio behouden blijven. Actualiseren en uitvoering geven aan visies op het gebied van detailhandel, bedrijventerreinen en kantoren in de regio	Gemeente in samenwerking met Regio Midden-Holland
5.3.2	Bevorderen van innovatieklimaat in de regio Midden-Holland door het positioneren van Campus Gouda als een vanzelfsprekend platform bij innovatieve projecten	Realiseren in samenwerking	Campus Gouda gebruiken als platform en aanjager voor triple helix innovatie projecten: Verbinden van bedrijven, kennisinstellingen en overheden aan innovatieprojecten op het gebied van: <ul style="list-style-type: none"> • Bodemdaling • Zorgtechnologie • Technisch Vakmanschap • Logistiek & Distributie 	Triple Helix samenwerking, Campus Gouda
5.3.3	Inzetten van Campus Gouda voor een aantrekkelijk en innovatief vestigingsklimaat	Realiseren in samenwerking	Campus Gouda als platform voor innovatieve projecten inzetten voor het vestigingsklimaat van Gouda en regio door middel van: <ul style="list-style-type: none"> • Imago • Communicatie • Samenwerking 	Campus Gouda, gemeente Gouda, Gouda Ondernemt
5.3.4	Samen met bedrijfspartners van Gouda750 optrekken in Atelier800 (werktitel) voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat	Realiseren in samenwerking	Gouda750 en de vertaling in blijvende betrokkenheid bieden een kans. Netwerk Atelier 800 zal rond oktober/november '22 opgestart worden voor behoud netwerk betrokken bedrijven.	Campus Gouda, gemeente Gouda, Gouda Ondernemt

5.3.5	Versterken positie en bekendheid regio Midden-Holland binnen de Zuidelijke Randstad	Inzetten van lobby/netwerken	Door samenwerking in: <ul style="list-style-type: none"> • EBZ • Human Capital Agenda • InnovationQuarter • MRDH • G40 • Innovatieve hotspot Zuid-Holland Oost (ROEM II) • Provincie Zuid-Holland d.m.v. inbreng bedrijventerreinenstrategie, kantorenvisie, detailhandelsvisie 	Gemeente Gouda, Gouda Ondernemt
5.3.6	Waarderen van ondernemerschap in de regio	Realiseren in samenwerking	Actief ondersteunen van organisatie jaarlijkse Ondernemersprijs Midden-Holland	Ondernemerskoepels in de regio en regio-gemeenten
5.3.7	Optimaliseren van regionale infrastructuur	Inzetten van lobby	Continue onder de aandacht brengen van het belang van een optimale regionale bereikbaarheid bij de provincie Zuid-Holland, Rijksoverheid en Rijkswaterstaat	Regio Midden-Holland

5.4. Ondernemersklimaat en ondernemerschap

Bonafide en gastvrij ondernemerschap alsmede het stimuleren van nieuw ondernemerschap zorgt voor dynamiek in het ondernemersklimaat, voor innovatie en voor groei van de werkgelegenheid. Veel ondernemers hebben tijdens de coronacrisis flinke tegenvallers gehad en beperkingen gekend. Het is belangrijk deze ondernemers te stimuleren en ondersteunen.

Actiepunten Ondernemersklimaat en ondernemerschap

	Wat	Betrokkenheid	Aanpak	Wie
5.4.1	Stimuleren van klimaat voor startups en jongeren met een ondernemersambitie	Realiseren in samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Creëren van netwerk StartUp Gouda • Creëren van een fysieke ruimte voor een incubator, waar ruimte is voor kennis-uitwisseling en netwerken 	Gemeente Gouda, Gouda Onderneemt, Centric, Hoornbeeck College, MBO Rijnland, Goudse Verzekeringen, VNO-NCW, Goudse Warden, CIV ST
5.4.2	Continueren coronanetwerk met oog op herstel	Realiseren in samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • In stand houden van het coronaloket voor ondernemers • Met partners coronaloket Gouda werken aan herstel na coronacrisis 	Gemeente Gouda, Gouda Onderneemt in coronaoverleg
5.4.3	Vergroten bewustzijn ondermijning en veilig ondernemen	Delen van kennis	Communicatie en organiseren van bijeenkomsten om te informeren hoe ondermijning te herkennen en waar te melden	Gemeente Gouda
5.4.4	Vergroten bewustzijn cybersecurity	Delen van kennis	Communicatie en organiseren bijeenkomsten	Gemeente Gouda, Gouda Onderneemt
5.4.5	Gouda is een gastvrije en inclusieve stad waarin iedereen mee kan doen	Delen van kennis	Aandacht voor het toegankelijk maken van de fysieke leefomgeving d.m.v. Lokale Inclusie Agenda "Onbeperkt Meedoen" en aan te stellen coördinator toegankelijkheid in de fysieke leefomgeving: hoe en op welke manier kan de stad en bedrijfsleven toegankelijker gemaakt worden, bijvoorbeeld in navolging evenement 'Gouda, Niks Mis mee' in 2019 in de binnenstad.	Gemeente Gouda

HOOFDOPGAVE 2: Innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken

Het bedrijfsleven maar ook het onderwijs werkt aan de maatschappelijke vraagstukken van vandaag en morgen. De uitdaging is om vernieuwing en innovatie te stimuleren door verbindingen over bestaande grenzen te leggen, om elkaar te kunnen uitdagen, te versterken en te versnellen. Dit doen we lokaal maar ook in regionaal verband in de triple helix innovatieprojectenagenda met de bijbehorende MKB-deal. Er zijn verschillende maatschappelijke vraagstukken waar het bedrijfsleven en het onderwijs aan werken. In deze economische agenda leggen we de focus op de energietransitie en klimaatadaptatie, zorgtechnologie en bodemdaling, logistiek.

5.5. Energietransitie en klimaatadaptatie

Nederland staat voor de opgave om het land te verduurzamen en klimaatadaptief te maken. Van zowel overheden als het bedrijfsleven wordt gevraagd een steentje bij te dragen. De energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie zijn tegelijkertijd kansen voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat en nieuwe businessmodellen. We stellen ons in de economische agenda het doel het bedrijfsleven te betrekken bij zowel de energietransitie als bij het nemen van klimaatadaptatieve maatregelen op bedrijventerreinen. Daarnaast volgen we de ontwikkelingen op het gebied van circulariteit.

Actiepunten Energietransitie en klimaatadaptatie in het bedrijfsleven

	Wat	Betrokkenheid	Aanpak	Wie
5.5.1	35% benutting van het beschikbare oppervlak van bedrijfsdaken voor zon PV	Realiseren in samenwerking	Inzet van servicepunt voor bedrijven t.b.v. ontzorging	DPG i.s.m. DPMH, Energie Coöperaties, gemeente en PZH
5.5.2	Activeren MKB/bedrijfsleven om energie te besparen i.h.k. WMB-doel 80% per 2025	Aanjagen van een ambitie	<ul style="list-style-type: none"> • In regionaal verband permanente aandacht genereren door middel van voorlichting en communicatie 'best practices' en energielabel C in 2023 voor kantoren • ODMH aanzetten tot adviesrol 	DPG i.s.m. DPMH, gemeente en ODMH
5.5.3	Gouwespoor als eerste gasloze bedrijventerrein voorbereiden	Realiseren in samenwerking	Via haalbaarheidsstudie, intensieve bedrijfsbenadering, werken aan positieve business cases voor bedrijven met hand-on begeleiding	DPG, VBG, OVG, Gemeente
5.5.4	Participeren GHW	Monitoren van ontwikkelingen	Periodiek overleg en kijken naar waar kansen zijn voor Gouda	DPG, GO, Gemeente

5.5.5	Inzetten van klimaat-adaptieve maatregelen (tegen hittestress, wateroverlast, droogte en voor biodiversiteit) op bedrijventerreinen	Aanjagen van een ambitie	Signaleren van koppelkansen en samenstellen van handvatten voor inzet klimaatadaptatieve maatregelen op bedrijventerreinen in samenwerking met bedrijfsleven en overheid o.a. <ul style="list-style-type: none"> • Aanpak openbare ruimte (o.a. het aanleggen van groen) eigenaren • Eigenaren activeren om aan de slag te gaan met klimaat adaptieve maatregelen op, aan en rondom het pand, bij nieuwbouw of herontwikkeling aan de hand van het Bouwconvenant Klimaatadaptief Bouwen • Stimuleren ondernemersverenigingen om met gezamenlijke acties aan de slag te gaan 	Gemeente, VBG, DPG, ondernemersverenigingen
5.5.6	Opzetten Living Lab binnen CIV Smart Technology gericht op energietransitie	Realiseren in samenwerking	Inrichten van een CIV/LivingLab gekoppeld aan de startwijken uit TVW. Samenwerking faciliteren tussen woningcorporaties, lokaal bedrijfsleven (bouw&techniek), gemeente en MBO naar voorbeeld Palenstein (Zoetermeer)	MBO, DPG, Woningcorporaties, Gemeente
5.5.7	Vergroten bewustzijn circulaire economie	Delen van kennis	Volgen van ontwikkelingen in de circulaire economie en initiatieven vanuit de markt	Gemeente Gouda en DPG

5.6. Living Lab Zorg & Technologie

Onder de vlag van Campus Gouda werken onderwijsinstellingen, bedrijven en overheid in het living lab Zorg & Technologie aan het toepasbaar maken en implementeren van bestaande zorgtechnologie. De samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven is essentieel om in de living labs tot innovatieve oplossingen te komen voor de zorgsector. In eerste instantie richten de living labs zich op de ouderen- en gehandicaptenzorg daar waar de nood het hoogst is vanwege personeelstekorten en toenemende vergrijzing.

Actiepunten Living Lab Zorg & Technologie

	Wat	Betrokkenheid	Aanpak	Wie
5.6.1	Bedrijfsleven verbinden met het onderwijs en hun innovatieve oplossingen voor zorgtech/domotica binnen het living lab Zorg & Technologie	Realiseren in samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Duurzame verbinding realiseren met kennisinstellingen (HBO onderwijsaanbod) • Versterken netwerk/samenwerking zorgpartners en (zorg) techbedrijven, gericht op versterking beroepsonderwijs 	Partners Campus Gouda, i.s.m. met regio MH, CIV WZ + ST

5.6.2	Onderwijs verbinden met bedrijfsleven binnen het living lab Zorg & Technologie	Realiseren in samenwerking	Challenges/prijsvragen organiseren voor studenten door bedrijven/overheid/zorginstellingen	Campus Gouda, MRDH Zorgtech, mbo's en vso's
-------	--	----------------------------	--	---

5.7. Living Lab Bodem en Technologie

Dé grote uitdaging van de regio Midden-Holland is bodemdaling. Campus Gouda organiseert het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen – mbo, hbo én wo – om op een duurzame manier aan te sluiten op verschillende testlocaties rondom bodemdaling in de regio. In deze testlocaties kunnen studenten en werkkenden meten, experimenteren en prototypes testen, in samenwerking met bedrijven en overheden. Feitelijk is de gehele regio Midden-Holland één groot living lab.

Actiepunten Living Lab Bodem en Technologie

	Wat	Betrokkenheid	Aanpak	Wie
5.7.1	Bedrijfsleven verbinden met het onderwijs en hun innovatieve oplossingen voor bodemdaling binnen het living lab Bodem en Technologie	Realiseren in samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Duurzame verbinding realiseren met bedrijven en onderwijs en laten aanhaken op acties/projecten/proeftuinen (MBO, HBO en WO onderwijsaanbod) • Creëren netwerk van ambassadeurs voor realisatie kenniscentrum bodemdaling en living lab • Aandacht voor de Regiodeal Bodemdaling 	Partners Campus Gouda i.s.m. Platform Slappe Bodem, regio MH, projectleider TH
5.7.2	Onderwijs verbinden met bedrijfsleven binnen het living lab Bodem & Technologie	Realiseren in samenwerking	Challenges/prijsvragen organiseren voor studenten door bedrijven/overheid/zorginstellingen	Campus Gouda, MRDH Zorgtech, mbo's en vso's

5.8. Logistiek

Met de invoering van een zero-emissiezone voor stadslogistiek (ZES) in de binnenstad van Gouda per 2025 moeten ondernemers van winkels, kantoren en horeca anders gaan bevoorraden of pakketjes versturen. Het goederenvervoer in de binnenstad (bestel- en vrachtauto's) wordt beperkt en moet schoon en duurzaam worden. Deze maatregel vraagt om andere, betere en slimme mogelijkheden om goederen te gaan vervoeren. Ondernemers in de binnenstad moeten daarop voorbereid worden én we moeten op zoek naar innovatieve mogelijkheden op het gebied van logistiek, distributie en mobiliteit samen met de regio.

Actiepunten Logistiek

	Wat	Betrokkenheid	Aanpak	Wie
5.8.1	Aansluiten Gouda bij regionale ambities voor een distributie hub	Aanjagen van een ambitie	<ul style="list-style-type: none"> Meewerken aan verkennend regionaal onderzoek (onderdeel triple helix agenda) Op zoek gaan naar kansen en ruimte voor vestiging van een distributiehubs met regionale partners 	Gemeente samen met Gouda Onderneemt en DPG
5.8.2	Ondernemers voorbereiden op zero-emissiezone voor stadslogistiek	Monitoren en netwerken	Tijdig informeren en betrekken van bedrijfsleven	Gemeente i.s.m. binnenstads-ondernemers

HOOFDOPGAVE 3: Verbinding en verdieping van de relatie onderwijs, overheid en bedrijfsleven

Een leven lang leren en ontwikkelen komt steeds centraler te staan in het profiel van huidige en toekomstige medewerkers. Van huidige medewerkers worden steeds vaker nieuwe vaardigheden gevraagd, de '21st century skills' zoals technische en digitale vaardigheden. Dit vraagt ook iets van de nog op te leiden medewerkers én het onderwijs. Door onderwijs, overheid en het bedrijfsleven te verbinden zorgen we voor het ontwikkelen van de huidige en toekomstige arbeidsmarkt.

5.9. Technisch Vakmanschap en ICT

Techniekonderwijs en ICT-onderwijs zijn twee belangrijke pijlers binnen deze hoofdpogave, gezien de grote sector in ICT en maakindustrie in Gouda en de regio. Zo is technisch vakmanschap een van de vier pijlers in de regionale innovatieprojectenagenda en is STO Gouda met verschillende onderwijsinstellingen aan de slag met het toekomstbestendig maken van techniekonderwijs.

Actiepunten Doorontwikkeling lopende (hybride) leerlijnen Technisch Vakmanschap en ICT

	Wat	Betrokkenheid	Aanpak	Wie
5.9.1	Samenwerking STO Gouda, Rijnstreek en Krimpenerwaard in verschillende opleidingsportfolio's in het MBO	Monitoren van ontwikkelingen/netwerken	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering STO Gouda leidend tot versterkte aandacht en toekomstbestending techniekonderwijs in VMBO en MBO Samenwerking tussen STO's in de regio bewerkstelligen 	STO Gouda, gemeenten en onderwijs, Gouda Onderneemt
5.9.2	Goudse inbreng in de regionale ambities m.b.t. thematische leerlijnen maakbedrijven en logistiek	Netwerken, monitoren van ontwikkelingen	Ondersteunende bedrijven in platforms 'De Vrienden van techniek', ophalen behoefte van bedrijven m.b.t. skills/vakmanschap	Triple Helix, Gouda Onderneemt
5.9.3	HBO ICT leerlijn met onderwijs en bedrijfsleven (ICT Praktijk Academie)	Monitoren van ontwikkelingen	Verbreden aantal bedrijven dat actief aangesloten is	ICT Praktijk Academie, Gouda Onderneemt, Campus Gouda
5.9.4	Versterken aandacht voor techniek op het basisonderwijs	Aanjagen van een ambitie	<ul style="list-style-type: none"> Toekomstbestendige techniek werkplaats (Chocolade-fabriek) creëren door afsluiten Techniekakkoord Doorontwikkeling Techniekpunt Gouda door middel van vergroten betrokkenheid bedrijven 	Bibliotheek, GO, Gemeente, Brede School Gouda, Techniekpunt, bedrijfsleven, STO Gouda

5.10. Arbeidsmarkt, onderwijs en overheid

Werkgevers hebben moeite om geschikt nieuw personeel te vinden. Daarom is het noodzakelijk om in de komende jaren de 'gap' tussen de gevraagde competenties en het aanbod van werkzoekenden te overbruggen. In de arbeidsmarktregio Midden-Holland wordt in verschillende platformen gewerkt aan deze uitdagingen van de toekomst o.a. in de regionale triple helix samenwerking Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt (EOA) en in het samenwerkingsverband Werk&3-O waarin eveneens in regionaal triple helix verband samengewerkt wordt aan de inzet van het onbenut arbeidspotentieel en de bestrijding en het voorkomen van jeugdwerkloosheid. Het WSP zet in op het begeleiden van werkzoekenden naar werk al of niet met inzet van scholing (zoals werkzoekenden met een beperking, statushouders, zij-instromers en alle andere werkzoekenden die moeite hebben om een passende baan te vinden). Tegelijkertijd ondersteunt het WSP ondernemers bij het vinden van gemotiveerd en goed geschoold personeel en oplossingen voor de juiste match die de kloof overbruggen. Tot slot bemiddelt het Regionaal Mobiliteitsteam (RMT) tussen werknemers en organisaties die een overstap willen/moeten maken naar een andere baan. Ook onderwijsinstellingen moeten bijdragen aan de nieuwe '21st century skills' om wendbaar vakmanschap bij studenten te stimuleren en flexibel beroepsonderwijs aan te bieden opdat werkzoekenden en werkenden een leven lang kunnen leren (bijvoorbeeld door praktijkverklaringen en leerwerktrajecten). Het onderwijs draagt in nauwe samenwerking met Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) zorg voor onderwijs dat aansluit op de vraag uit de arbeidsmarkt en voldoende stage- en leerwerkplekken.

Actiepunten Arbeidsmarkt, onderwijs en overheid

	Wat	Betrokkenheid	Aanpak	Wie
5.10.1	Inzet van onbenut arbeidspotentieel en bestrijding/voorkomen van jeugdwerkloosheid in samenwerking met werkgevers in Gouda en voorkomen dat werknemers werkloos worden	Realiseren in samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • WSP begeleidt werkzoekenden i.s.m. met werkcoaches van de gemeente Gouda naar werk al of niet met inzet van scholing (zoals werkzoekenden met een beperking, statushouders, zij-instromers en alle andere werkzoekenden die moeite hebben om een passende baan te vinden). • WSP ondersteunt ondernemers bij het vinden van gemotiveerd en goed geschoold personeel en oplossingen voor de juiste match die de kloof overbruggen (o.a. door inspirerende voorbeelden te geven). • Het Regionaal Mobiliteitsteam (RMT) bemiddelt tussen werknemers en organisaties die een overstap willen/moeten maken naar een andere baan. 	Samenwerkingsverband Werk&3-O met o.a. gemeente Gouda, WSP, RMT en regionaal onderwijs, bedrijven en overheden

5.10.2	Ontwikkelen en inspelen op behoefte aan competenties en een leven lang leren	Signaleren van kansrijke (ondernemers-)initiatieven	<ul style="list-style-type: none"> • Aanbieden van onderwijs dat aansluit op de vraag uit de arbeidsmarkt o.a. ondernemende competenties, IT-vaardigheden en inzichten in nieuwe technologieën (bijv. kunstmatige intelligentie) • Inzet van flexibele onderwijsconcepten in het beroepsonderwijs (o.a. praktijkverklaringen en leerwerkarrangementen) en voldoende stage- en leerwerkplekken 	Gemeente Gouda, onderwijsinstellingen, SBB
5.10.3	Organisatie 'Binnenkijken bij Bedrijven'	Realiseren in samenwerking	Doorontwikkelen van 'Binnenkijken bij Bedrijven' om werkzoekenden/scholieren met bedrijven in Gouda kennis te laten maken door het openstellen van bedrijven	Gemeente Gouda, WSP en Gouda Onderneemt
5.10.4	Initiatieven rondom matchmaking scholieren en stages bij bedrijven (o.a. GoudaWerkt, Jobsurfing) doorontwikkelen tot een effectief platform	Aanjagen van een ambitie	Versterken, verbinden en verbreden van verschillende platforms die zich bezighouden met matchmaking en skillsontwikkeling in combinatie met regionale activiteiten WSP	Gemeente Gouda, Gouda Onderneemt, WSP, onderwijs, GoudaWerkt, Jongeren Werkplan Human Capital Agenda
5.10.5	Het tegengaan van discriminatie op de arbeidsmarkt voor een 'inclusieve arbeidsmarkt'	Delen van kennis	Gemeente Gouda als voorbeeldfunctie voor werkgevers in de stad op het gebied van inclusie en diversiteit in navolging van de ondertekening Charter Diversiteit in 2019. Inspireren en informeren door het organiseren van een bijeenkomst voor werkgevers over diversiteit	Gemeente Gouda (EZ, Werk & Inkomen en MBL), WSP, RMT, Gouda Onderneemt

6. Werkwijze

De Economische Agenda 2021-2024 bestaat uit verschillende actiepunten binnen tien aandachtsgebieden en de drie hoofdopgaven. Door middel van de actiepunten wordt de samenwerking tussen Gouda Onderneemt en de gemeente Gouda onderschreven en werken we samen aan een levendige economie met een sterke regionale positie, aan gezonde werklocaties, een modern en innovatief bedrijfsleven en vernieuwend onderwijs. De economische agenda is zeker niet uitputtend maar geeft richting aan de samenwerking in de komende jaren.

6.1. Rolverdeling

Elke hoofdopgave uit de economische agenda wordt getrokken door een tandem van een bestuurder van Gouda Onderneemt en een bestuurder uit het college van B&W. Zij zijn samen verantwoordelijk voor de strategische aansturing van de benoemde acties en prioriteiten. Het duo kijkt op basis van terugkoppeling vanuit de aandachtsgebieden wat er speelt, wat er (nog) nodig is en wie gemobiliseerd moet worden om de voortgang te bewaken. Dit is ook het niveau waar bepaald kan worden of bijsturing of aanscherping van actiepunten nodig is.

Dagelijkse regie vindt plaats op het niveau van de verschillende aandachtsgebieden. Het bestuur van Gouda Onderneemt verbindt een bestuurder aan elk aandachtsgebied. Die werken samen met bestuurders uit het college van B&W en betrokken adviseurs uit verschillende beleidsvelden van de gemeente Gouda. Door de dagelijkse regie worden contacten onderhouden met betrokken partijen, (nieuwe) partijen bij elkaar gebracht en vindt organisatie rondom de uitvoering plaats. De dagelijkse regie over een aandachtsgebied weet wat er speelt in de stad, faciliteert en rapporteert aan het tandem van bestuurders van de gemeente Gouda en Gouda Onderneemt op de hoofdopgave.

Deze rolverdeling vormt een onderdeel van afspraken maar is een separate bijlage van de Economische Agenda, die vaker geactualiseerd kan worden.

6.2. Programmamanager Economische Agenda

De programmamanager is sinds de vorige economische agenda een nieuwe rol die wordt ingezet als verbinder, het bestuur van Gouda Onderneemt ondersteunt en een bijdrage levert in de communicatie over de economische agenda. Hiermee wordt een impuls gegeven aan het betrekken van de achterban en regio bij de uitvoering van de economische agenda. Zowel Gouda Onderneemt als de gemeente Gouda leveren een financiële bijdrage aan de programmamanager. Met het vastleggen de nieuwe economische agenda voor de periode van 2021 tot 2024 zien Gouda Onderneemt en de gemeente Gouda voor de programmamanager een rol weggelegd om verschillende aandachtsgebieden met elkaar te verbinden eveneens als het betrekken van de achterban om aan de slag te gaan.

7. Colofon

Fotografie

- © Gemeente Gouda, Astrid den Haan, Pim Mul, John van Meeteren, Oscar Limahelu / Lima Fotografie, Aeroview, Hans Vernhout / Cinetic
© VVW Gouda, Oscar Limahelu / Lima Fotografie
© Unsplash, Christopher Burns, David Martinez, Jukan Tateisi, Nuno Marques

Lijst met afkortingen

BKBB	BinnenKijken Bij Bedrijven
BVGP	Belangenvereniging Goudse Poort
CIV	Centrum voor Innovatief Vakmanschap - de gemeente Gouda is partner in zowel CIV Smart Technology (ST) als in CIV Welzijn & Zorg
DPG	DuurzaamheidsPlatform Gouda
DPX	Regionaal Duurzaamheidsplatform Midden-Holland
EBZ	Economic Board Zuid-Holland
EVGP	Exploitatievereniging Goudse Poort
GHW!	Groene Hart Werkt!
MRDH	Metropoolregio Rotterdam Den Haag
PDV	Perifere detailhandel
RMT	Regionaal Mobiliteitsteam Midden-Holland
SBG	Samenwerkende Binnenstadsondernemers Gouda
SOG	Samenwerkende Ondernemersverenigingen Gouda (de SOG is inmiddels opgegaan in de SBG)
STO	Sterk Techniek Onderwijs
TH	Triple helix
VBG	Vereniging Bedrijventerreinen Gouda
VCP	Verkeerscirculatieplan
WSP	WerkgeversServicePunt Midden-Holland

